Samorządowa jednostka organizacyjna

OCENA POTENCJAŁU MIAST POWIATOWYCH POD WZGLĘDEM LICZBY LUDNOŚCI, RYNKU PRACY I USŁUG

(W ramach prac na planem zagospodarowania województwa dolnośląskiego)

Luty 2017

OPRACOWANIE

Instytut Rozwoju Terytorialnego

ul. Świdnicka 12/16

50-068 Wrocław

DYREKTOR

Maciej Zathey

ZASTĘPCY DYREKTORA

Magdalena Belof

Przemysław Malczewski

KOORDYNACJA OPRACOWANIA

Agnieszka Wałęga

ZESPÓŁ AUTORSKI

Agnieszka Wałęga

Jarosław Patron

Marta Oleszczuk

Renata Cieślak

LICZBA LUDNOŚCI

Dzieląc miasta powiatowe Dolnego Śląska na pięć grup metodą naturalnych przedziałów Jenksa, Wrocław samotnie tworzy pierwszą grupę, a Wałbrzych i Legnica drugą, przy czym stolica województwa jest wielokrotnie większa od kolejnych miast. Dysproporcja pomiędzy nimi jest większa niż wynikałoby to z prawa Zipfa. Kolejną grupę tworzą miasta Jelenia Góra, Lubin, Głogów i Świdnica. Co ciekawe, podział ten idealnie pokrywa się z tym zastosowanym w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Ostatni przedział wyróżnia 9 ośrodków powyżej 20 tys. mieszkańców na tle ośrodków bardzo małych (warto zwrócić uwagę, że ten przedział wypadł w dość nieintuicyjnym miejscu, ponieważ Kamienna Góra 19,7 tys. mieszkańców znalazła się w ostatniej grupie, gdzie kolejna gmina ma ok. 16 tys. natomiast Lubań w grupie przedostatniej 21,6).

Uwzględniając zespoły miast graniczących ze sobą, trzy ośrodki powiatowe zyskują na liczbie mieszkańców i pracujących:

- Wałbrzych + Świebodzice + Boguszów Gorce + Szczawno Zdrój + Jedlina Zdój mają łącznie 165 tys. mieszkańców i wyraźnie dystansują Legnicę;
- Jelenia Góra + Piechowice + Szklarska Poręba mają łącznie 94 tys. mieszkańców, co zdecydowanie przybliża zespół miast do Legnicy, a oddala od Lubina i pozostałych miast z tej grupy;
- Dzierżoniów + Bielawa + Pieszyce mają łącznie 74 tys. mieszkańców, czyli więcej niż Lubin.

Rysunek 1. Liczba ludności miast powiatowych w 2015 r. w podziale na 5 naturalnych przedziałów.

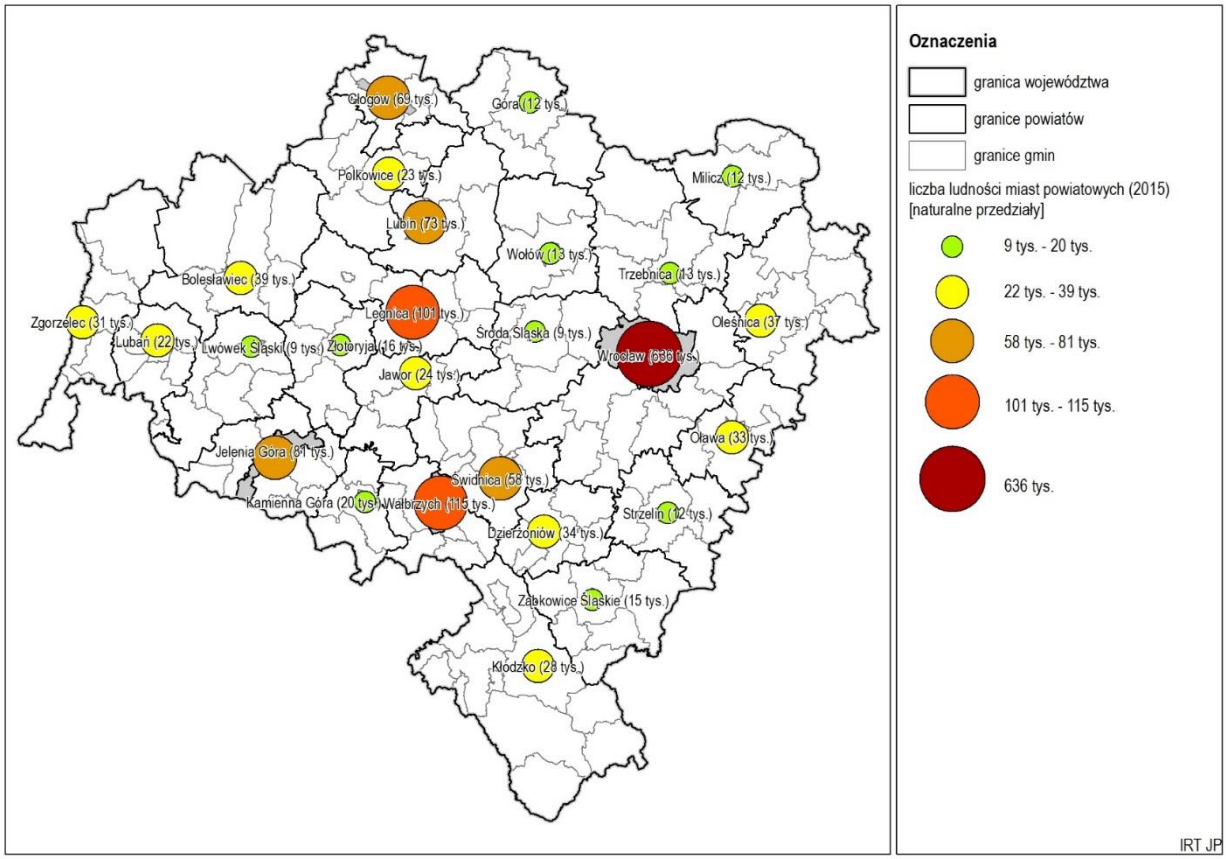

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

LICZBA MIEJSC PRACY

Przy zastosowaniu tej samej metodologii jak dla liczby ludności, dla pierwszych dwóch przedziałów otrzymujemy identyczny rezultat. Znów wyraźnie wyróżnia się Wrocław, a Legnica i Wałbrzych tworzą drugą grupę, jednak zamieniły się miejscami. Zmiana następuje w środkowym przedziale. Wyróżniają się tu Polkowice, gdzie pomimo stosunkowo małej liczby mieszkańców pracuje więcej osób niż w Świdnicy i Głogowie. W czwartej grupie wyróżniono 6 miast z liczbą pracujących powyżej 7 tys.

Zespoły miast:

- Wałbrzych + Świebodzice + Boguszów Gorce + Szczawno Zdrój + Jedlina Zdój mają łącznie 37 tys. miejsc pracy, czyli więcej niż Legnica;
- Jelenia Góra + Piechowice + Szklarska Poręba mają łącznie prawie 25 tys. miejsc pracy, co nieznacznie przybliża zespół miast do Legnicy, a oddala od Lubina i pozostałych miast z tej grupy;
- Dzierżoniów + Bielawa + Pieszyce mają łącznie 13,5 tys. miejsc pracy, czyli więcej niż Bolesławiec, ale wyraźnie mniej niż Głogów znajdujący się w następnej grupie miast.

Rysunek 2. Liczba miejsc pracy w miastach powiatowych w 2015 r. w podziale na 5 naturalnych przedziałów.

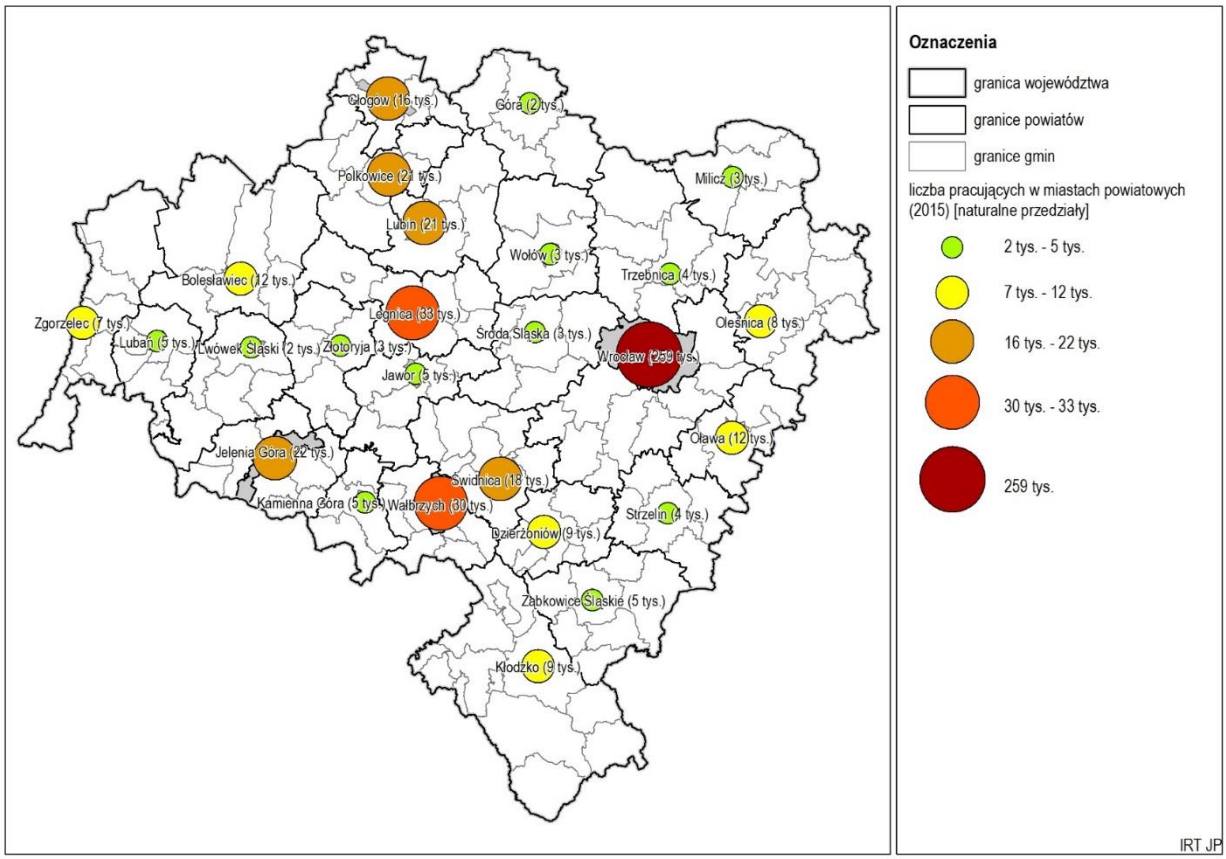

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

USŁUGI

W celu określenia rangi pod względem oferty usług ponadlokalnych przebadano dostępność do wybranych usług ponadlokalnych (skoncentrowano się na odróżniających ośrodki regionalne i subregionalne, a w mniejszym stopniu wyróżniające ośrodek metropolitalny). Nie badano jakości ani ilości występowania usługi. Cyfra 1 w tabeli oznacza, że usługa występuje w danym mieście. Na podstawie sumy tych usług określono rangę ośrodka jako: bardzo wysoką, wysoką, średnią i niską.

W zestawieniu najlepiej wypada Wrocław gdzie znajduje się pełna gama badanych usług. Bardzo dobrze wypadają wszystkie byłe miasta wojewódzkie: Legnica, Wałbrzych i Jelenia Góra. W trzeciej grupie znalazła się Świdnica, oraz Kłodzko, które nie wyróżniało się w pozostałych kategoriach. Lubin i Głogów zostały sklasyfikowane w tej samej kategorii co Bolesławiec, Jawor i Dzierżoniów. Pozostałe miasta, w tym Polkowice miały od 4 do 6 z badanych usług.

Tabela 1. Dostępność wybranych usług w ośrodkach powiatowych (część 1/2).

Nazwa	Jednostki urzędu wojewódzkiego	Jednostki urzędu marszałkowskiego	Starostwo powiatowe	Urząd Skarbowy	WIOŚ	Wojewódzki Urząd Pracy	Wojewódzkie Instytucje Kultury (teatry, filharmonie, opery, muzea)	Galerie i salony sztuki	Szkoły wyższe	Szkoły wyższe, jednostki zamiejscowe	Wojewódzkie szkoły ponadgimnazjalne	WORD	Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych	Ośrodki wychowawcze
Wrocław	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Wałbrzych	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Legnica	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Jelenia Góra	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1		
Lubin			1	1				1	1			1		
Głogów			1	1					1			1		
Świdnica			1	1					1	1	1	1		
Bolesławiec			1	1								1		
Oleśnica			1	1										
Dzierżoniów			1	1										
Oława			1	1										
Zgorzelec			1	1										
Kłodzko			1	1					1	1		1	1	
Jawor			1	1							1			1
Polkowice			1	1					1					
Lubań			1	1										
Kamienna Góra			1	1				1						
Złotoryja			1	1										
Ząbkowice Śląskie			1	1										
Trzebnica			1	1										
Wołów			1	1										
Strzelin			1	1										
Góra			1	1										
Milicz			1	1										
Środa Śląska			1	1										
Lwówek Śląski			1	1										

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Dostępność wybranych usług w ośrodkach powiatowych (część 2/2).

Nazwa	Szpitale wojewódzkie (bez psychiatrycznych)	Placówki Doskonalenia Nauczycieli	Hipermarkety	Biblioteki pedagogiczne	Biura senatorów	Sąd Apelacyjny	Sąd Okręgowy	Sąd Rejonowy	Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków	Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich	SOR, izba przyjęć	Nocna i świąteczna opieka zdrowotna	Instytucje otoczenia biznesu	**SUMA**
Wrocław	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**27**
Wałbrzych	1	1	1	1	1			1	1	1	1	1		**24**
Legnica	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	**25**
Jelenia Góra	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1		**22**
Lubin			1					1			1	1		**9**
Głogów			1					1			1	1		**8**
Świdnica			1	1	1		1	1			1	1	1	**14**
Bolesławiec			1					1			1	1		**7**
Oleśnica			1					1			1	1		**6**
Dzierżoniów			1					1			1	1	1	**7**
Oława			1					1			1	1		**6**
Zgorzelec			1								1	1		**5**
Kłodzko			1		1			1			1	1		**11**
Jawor								1			1	1		**7**
Polkowice												1	1	**5**
Lubań								1			1	1		**5**
Kamienna Góra								1			1	1		**6**
Złotoryja								1			1	1		**5**
Ząbkowice Śląskie								1			1	1		**5**
Trzebnica								1			1	1		**5**
Wołów								1			1	1		**5**
Strzelin								1			1	1		**5**
Góra											1	1		**4**
Milicz								1			1	1		**5**
Środa Śląska								1				1		**4**
Lwówek Śląski								1			1			**4**

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 3. Ośrodki powiatowe według liczby dostępnych usług, w podziale na 4 naturalne przedziały.

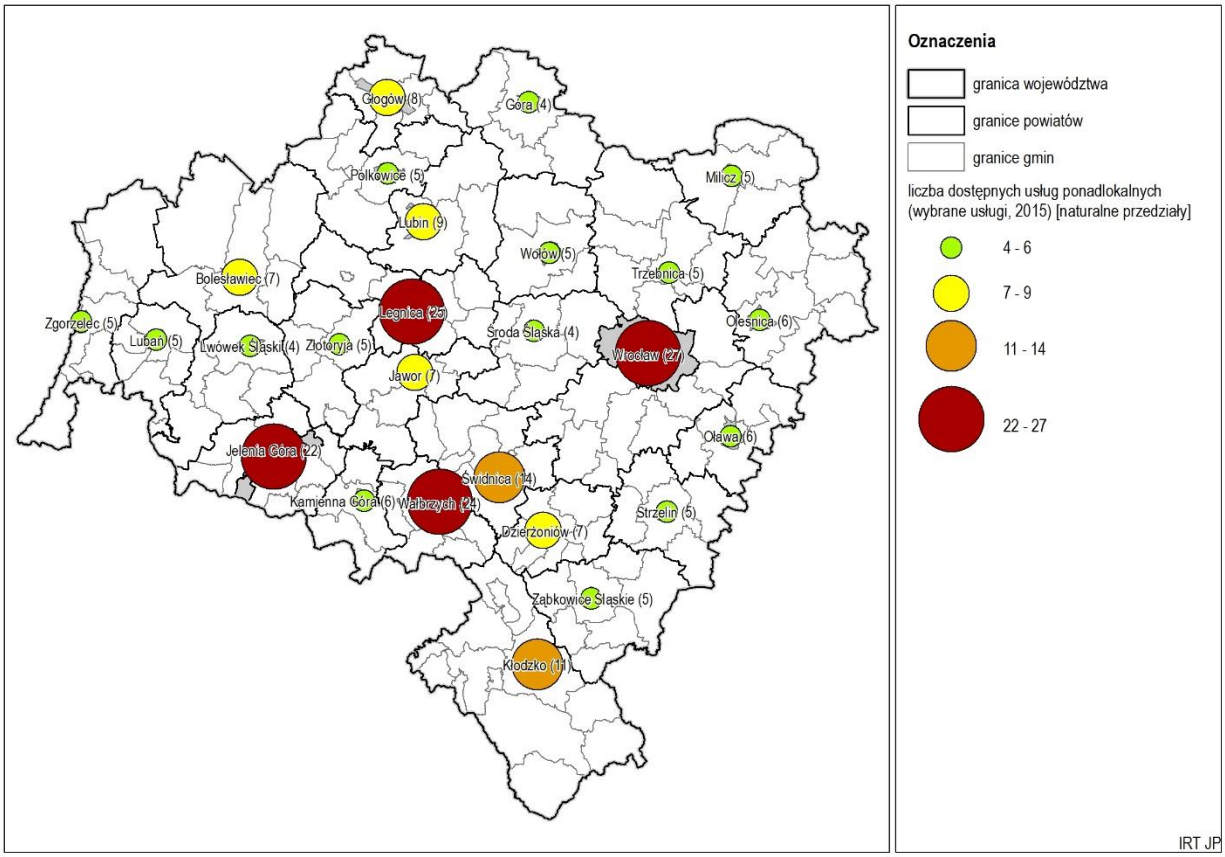

Źródło: opracowanie własne.

PODSUMOWANIE

Ośrodki powiatowe na Dolnym Śląsku, można podzielić na 5 grup:

1) Ośrodek metropolitalny – Wrocław wyróżnia się zdecydowanie pod względem liczby mieszkańców i miejsc pracy oraz posiada najszerszy zakres usług;
2) Ośrodki regionalne: Wałbrzych, Legnica i Jelenia Góra, to miasta zajmujące miejsca od 2 do 4 we wszystkich zestawieniach. Co prawda Jelenia Góra, pod względem liczby ludności i miejsc pracy została zakwalifikowana do niższej grupy, jednak szeroki zakres usług pozwala ją zakwalifikować do grupy ośrodków regionalnych.
3) Ośrodki subregionalne: Świdnica, Głogów i Lubin, to miasta powyżej 58 tys. mieszkańców i 16 tys. miejsc pracy. Świdnica zapewnia wysoki poziom dostępu do usług, a Głogów i Lubin średni.
4) Lokalne ośrodki powiatowe wyróżniające się:

- Dzierżoniów – posiada średnią rangę pod względem usług oraz niską pod względem liczby mieszkańców i miejsc pracy, ale jako zespół, łącznie z Bielawą i Pieszycami, posiada średnią liczbę mieszkańców;
- Bolesławiec - posiada średnią rangę pod względem usług, ale niską liczbę mieszkańców i miejsc pracy;
- Oława, Oleśnica i Zgorzelec – wyróżniają się nieco liczbą ludności i miejsc pracy na tle pozostałych ośrodków powiatowych, ale wciąż jest ona niska, podobnie jak ranga usługowa;
- Kłodzko – pozytywnie wyróżnia je dostępność usług, których rangę określono jako wysoką, ale niska liczba ludności i miejsc pracy nie pozwala zakwalifikować ośrodka do innej grupy;

- Polkowice – wyróżniają się przede wszystkim dużą liczbą miejsc pracy, na poziomie ośrodków subregionalnych, ale jednocześnie mają ograniczoną ofertę usług i niską liczbę ludności;

5) Ostatnią grupę stanowią pozostałe lokalne ośrodki powiatowe: Lwówek Śląski, Środa Śląska, Milicz, Góra, Strzelin, Wołów, Trzebnica, Ząbkowice Śląskie, Złotoryja, Kamienna Góra, Lubań i Jawor, którym nadano bardzo niską rangę pod względem liczby mieszkańców (z wyjątkiem Lubania i Jawora z rangą niską) i miejsc pracy oraz niską rangę usługową.

Wykres 1. Liczba ludności, liczba miejsc pracy i ranga usług w ośrodkach powiatowych.

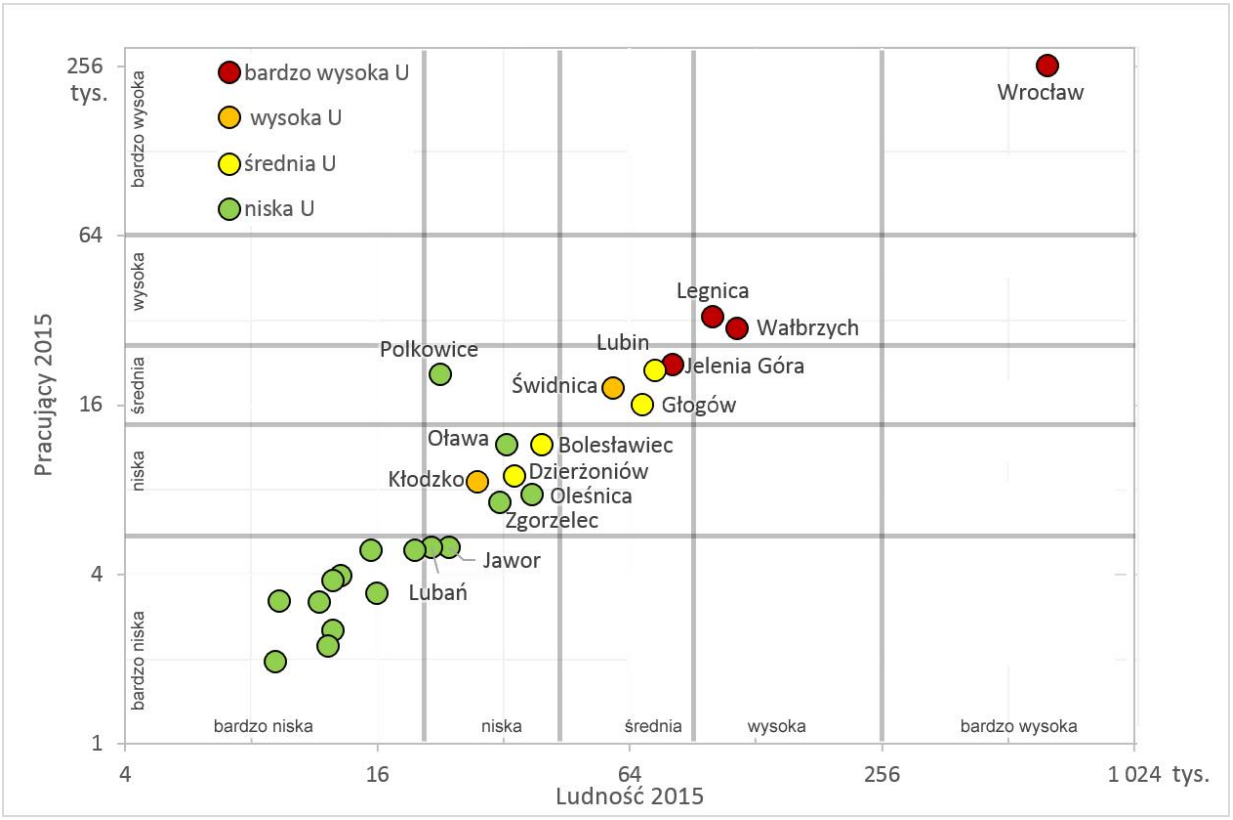

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Potencjalne czynniki które mogą wpłynąć na zmianę rangi ośrodków:

- prognozowana zmiana liczby ludności (ranga wg prognozowanej liczby ludności);
- prognozowana zmiana liczby pracujących (ranga wg prognozowanej liczby pracujących);
- zmiana sytuacji w gminach miejskiego obszaru funkcjonalnego na osłabienie lub wzmocnienie rangi ośrodka rdzeniowego;
- poprawa powiązań między ośrodkami w obszarze funkcjonalnym;
- planowane inwestycje gospodarcze mogące wpłynąć na zmianę prognozowanej liczby pracujących.